

TÜRKONFED Yönetim Kurulu Başkanı

Süleyman Sönmez

TÜRKONFED 20.Yıl Zirvesi

Konuşma Metni

07.12.2024 Cumartesi

Diyarbakır

Sayın Vali Vekilim, Sayın Büyükşehir Belediye Başkanım, Sayın Protokol, TÜRKONFED Ailesinin değerli üyeleri, kıymetli dostlarımız; basınımızın değerli temsilcileri,

TÜRKONFED Yönetim Kurulu adına hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. 20. kuruluş yılımızı kutladığımız zirvemize hepiniz hoş geldiniz.

Konfederasyonumuz, bundan 20 sene önce, gönüllülük esasına dayalı, bağımsız, ve tarafsız bir sivil toplum kuruluşu olma anlayışıyla yola çıkmıştı. Kuruluştaki 5 bölgesel, 1 sektörel federasyon ve 61 dernekten bugün 31 federasyon, 371 üye derneğe ulaştık.

Temsil ettiğimiz 100 binden fazla şirket ile ülkemizin en kapsayıcı sivil toplum kuruluşlarından biri olduk. Bununla ne kadar gurur duysak azdır.

Anadolu iş dünyasının ve KOBİ'lerinin sesi olarak çıktığımız bu yolda şirketlerimizin, kentlerimizin ve bölgelerimizin rekabetçiliğinden başlayıp ülkemizin rekabetçiliğine kadar uzandık.

Rekabet gücünün tüm bileşenlerini radarımıza aldık. Neredeyse dokunulmadık alan bırakmadık. Makroekonomik istikrar, büyüme, sürdürülebilir kalkınma, girişimcilik,

yenilikçilik, dijitalleşme, yeşil dönüşüm, iş dünyasında kadın, eğitim, demokratikleşme gibi birçok konuda 100'ün üzerinde çalışmaya imza attık.

Bu raporlarda sorunların tespitinin yanı sıra çözüm önerileri de sunduk. Bütün bu çalışmalarda bağımsız, tarafsız ve objektif duruşumuzu korumaya azami özen gösterdik. Çalışmalarımız; şirketlerimiz, akademi ve ekonomi yönetimi için başvuru kaynağı oldu.

Katettiğimiz bu mesafede çok kişinin hakkı var. İşini gücünü bırakıp büyük bir özveriyle TÜRKONFED için koşturmuş olan kurucularımızı, önceki dönem başkanlarımızı, üyelerimizi ve profesyonellerimizi buradan saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Ne kadar uğraşsak da hakkınızı ödeyemeyiz.

Değerli konuklar,

Her ne kadar TÜRKONFED'imizin yirminci yılını kutluyor olsak da aslında köklerimiz çok daha eskiye gidiyor. Ülkemizin ilk sanayici ve iş insanları derneği olan TÜSİAD 1971'de, ikincisi BUSİAD ise 1978'de kurulmuştu. 1990'lı yıllardan itibaren Anadolu'da kurulan SİAD sayısının hızla artmasıyla, SİAD'ları bir çatı altında toplama arayışları da güçlenmişti.

Anadolu iş dünyasının, gönüllülük esasına dayalı, bağımsız ve tarafsız bir yapılanma arayışına girdiği 1990'lı yıllar, dünyada da doğu blokunun çözüldüğü yıllardı.

Avrupa Birliği; Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini içeren yeni bir genişleme sürecine girmişti. Küreselleşme hız kazanmıştı. Türkiye de bu sürece uyum sağlama gayretindeydi. Sermaye hareketlerini serbestleştirmiş, Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'ni tamamlamıştı. Küresel koşullar, Anadolu iş dünyasının küresel ekonomiye katılması için çok uygundu. SİAD platformu da bu arayışa denk düşüyordu.

Türkiye'nin geçirmesi gereken değişimin yolu Diyarbakır ile kesişiyordu. Biz de bu yolda ilk zirveyi 20 yıl önce Diyarbakır'da yapmıştık. Bugün yine Diyarbakır'dayız. Tarih boyunca birçok kültüre ev sahipliği yapmış olan bu kadim şehirdeyiz.

Küresel sistemde ve bölgemizde meydana gelmekte olan büyük değişimleri, dönüşümleri konuşup değerlendirmek üzere, bölgedeki ekonomik, sosyal, siyasi hayatın hep merkezinde yer alan Diyarbakır'da, bir aradayız.

Bu vesileyle başta DOĞÜNSİFED Yönetim Kurulu Başkanımız Devrim Türk olmak üzere, bu zirvenin düzenlenmesinde emeği geçen herkese gösterdikleri sıcak ilgi ve misafirperverlik için, Anadolu'nun dört bir yanından gelen tüm üyelerimiz adına sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli dostlar,

Dünya bugün de yeni bir altüst oluşa tanıklık ediyor. Küresel sistemin kitabı yeniden yazılıyor. Üstelik bu kez 1990'lardan farklı olarak çok daha köklü bir değişim yaşanıyor.

O yıllarda sadece soğuk savaşın sona ermesiyle neo-liberal küreselleşme yaygınlaşırken; şimdi jeo-stratejik, ekonomik, ekolojik, demografik, teknolojik, politik çok sayıda değişim ve kriz üst üste geliyor. Ve biz Anadolu iş dünyası olarak, bu değişim dalgasının ortasında, bir kez daha yolumuzu bulmaya, ülkemizin menfaatlerini korumaya çalışıyoruz.

Ülkemizde ve bölgemizde barışı ve demokrasiyi hâkim kılma arayışlarının ortasında yaptığımız, 2024 yılının bu son toplantısında, sadece gelecek yıla değil, önümüzde açılmakta olan yeni döneme de bakacağız. Karşı karşıya olduğumuz bu çok boyutlu, çok derin değişimi yurdumuzun her tarafından gelen büyük-küçük her türden işletmenin, çok sayıda sektörün temsilcileri ile ele alıyor olmanın, bulunmaz bir imkan olduğunu düşünüyorum. Tek başına kimsenin üstesinden gelemeyeceği bu okumayı ancak hep beraber yapabiliriz. Tarihi bir momentumda yaptığımız bu zirve ile, TÜRKONFED olarak tarihe de bir not düşmüş olacağız.

Değerli başkanlar, kıymetli üyeler, sevgili dostlar,

Küresel düzen değişiyor. Ne İkinci Dünya Savaşı sonrasında iki kutuplu dünyası geçerli; ne de soğuk savaş sonrası düzen. Yeni Trump döneminde küresel rekabet daha da kızışacak.

Küresel ticaret savaşlarının tüm dünyayı etkilemesi ve ihracat ile büyüme imkanlarını azaltması da ihtimal dahilinde.

Küresel düzende istikrarsızlık devam ettiği sürece jeopolitik gerilimler devam edecek. Bunların bölgemizde yaratacağı riskler hepimizi düşündürüyor.

Teknoloji değişiyor. Yeni teknolojiler tüm hayatımızı köklü biçimde değiştiriyor. Daha da değiştirecek.

Enerji düzeni değişiyor. Yenilenebilir enerji giderek ucuzluyor ve yaygınlaşıyor. Kısa süreler için sapma ihtimali olsa da bu eğilim de devam edecek.

Sosyoekonomik dengesizlikler büyüyor. Teknolojik değişim ve küresel düzendeki sarsıntılar, birçok kişinin işini kaybetmesine yol açıyor. Mülteci sorunu derinleşiyor. Gelir eşitsizlikleri artıyor. Güvensizlik büyüyor. Bugünlerden hoşnut olmayan ve yarınlarından korkanlar radikal siyasi söylemlerin peşine düşüyor. Dünyada merkez siyaset zayıflıyor, otoriter, popülist liderler ne yazık ki güç kazanıyor.

Dünyada bu gelişmeler olurken ülkemizde de yoğun bir makroekonomik istikrarsızlık dönemini geride bırakmanın sancılarını yaşıyoruz.

Geçtiğimiz döneme göre ekonomide öngörülebilirlik kayda değer düzeyde iyileşmiş olsa da, iş dünyası hala gelecek yıl için önünü görmekte zorlanıyor. Enflasyonla mücadelenin zor olacağını ve zaman alacağını biliyorduk. Bundan 6-7 ay önce, “Dışimizi sıkalım, sene sonuna doğru rahatlama görürüz” diyorduk.

Fakat, süreç uzadıkça zorluklar artmaya, üzerimizdeki stres birikmeye başladı.

Bugün KOBİ’lerin finansman ihtiyacı her zamankinden daha yüksek. Finansmana erişim hem zor hem pahalı. Bankalar regülasyonları sıkılaştırdı. Kredi kullanmak yerine, kendi öz kaynaklarına dönen KOBİ’ler, gayrimenkullerini değerlendirme yoluna gittiklerinde alıcı bulmakta zorlanıyor.

Üretimde yaşanan zorluklar çalışanları da olumsuz etkiliyor. İş kayıpları artarken, devam eden hayat pahalılığı yaşam koşullarını güçleştiriyor. Tüketici güveni bir türlü toparlanamıyor.

Nüfusun en yüksek gelirli %20’lik bölümü, toplam gelirin neredeyse yarısını alırken; en yoksul %20’lik bölümü sadece %6’sını alabiliyor.

Stoklardaki ham maddeleri tükettik. Üretim daralıyor. Nitekim son açıklanan büyüme verileri, sanayi üretiminde %2,2’lik azalma olduğunu gösteriyor. Bazı sektörler daha da zorlanıyor.

Özellikle ihracatçı sektörler, TL’deki değerlenme ile rekabetçilik sorunu yaşıyor.

Örneğin tekstil üretimi 2021 yılının %15 altında. Fakat üretimdeki daralmanın en şiddetli olduğu faaliyet alanı, yüksek teknoloji ürünlerinde oldu. Zaten imalat sanayindeki girişimlerin

%1’i bile yüksek teknoloji alanında faaliyet göstermiyor.

İstanbul, Tekirdağ, Kocaeli gibi kişi başı geliri 15 bin doları aşmış ve orta gelir tuzağını aşmış olan illerimiz var. Buna karşılık alt-orta gelir kategorisinde illerimiz de var. Mesela 2022 verilerine göre Diyarbakır 5 bin doların altında.

Kıymetli katılımcılar,

Şimdi bu saydığım güncel sorunları iki kategoriye ayırmak istiyorum: Bir yanda finansmana erişimin zor ve pahalı olması, kurun aşırı değerlenmesi gibi sorunlar var. Umuyoruz ki uygulanmakta olan para politikası ile bu sorunlar zaman içinde çözülecek. Burada pek endişemiz yok. Sabırla bekliyoruz.

Enflasyon düştükçe, finansal piyasalar düzene girdikçe, ekonomide öngörü ufku uzadıkça, makroekonomik istikrar sağlandıkça tüketici güveni de yerine gelmeye başlayacak. Üretim kırıdanacak ve bu durum istihdama da katkı sağlayacak.

Biz iş dünyası olarak özellikle enflasyonla mücadele konusunda üzerimize düşeni yapıyoruz, yapacağız da... Ama enflasyonda kalıcı düşüş, tüketimin baskılanması ile değil, üretimin artması ile sağlanır. Bunun için reel sektörün ve KOBİ'lerin finansmana erişim sorununun hafifletilmesi ve böylece yatırım ve işletme sermayesi ihtiyaçlarını zorlanmadan karşılayabilmeleri gerekiyor.

Ama bir de işin reel sektör boyutu var. Burada para ve maliye politikalarından medet ummak doğru değil. Ne üretimin teknoloji yapısı ve bölgesel dağılımı, ne de gelir dağılımı, para ve maliye politikaları ile düzeltilebilir.

Bununla birlikte bizim daha öngörülebilir bir yönetim anlayışına da ihtiyacımız var.

Anadolu iş dünyasının nabzını tutmak için yaptığımız düzenli anketler, adalete olan güvensizliğin iş dünyasında derinleştiğini ortaya koyuyor. Adalete güven yoksa, ekonomide kalıcı iyileşme sağlayamayız. Çünkü piyasa ekonomisinin temelinde sağlam bir hukuk düzeni ve, iyi işleyen bir adalet mekanizması yatar.

Türkiye için kalkınmanın yolu da, demokrasiye olan güvenin pekiştirilmesinden geçer.

Öngörülebilir bir yönetim anlayışını hayata geçirdiğimizde, enflasyonun hızla düştüğünü, büyümenin canlandığını, yatırımların ve istihdamın arttığını göreceğiz. Makroekonomik istikrarsızlığı geride bırakıp, sürdürülebilir yüksek büyüme patikasına gireceğiz.

Değerli üyeler, kıymetli dostlar,

Az önce küresel gelişmelerden söz etmiş ve işimizin kolay olmayacağını söylemiştim. Nitekim küresel koşullar 2000'lerin başındaki gibi elverişli değil. Bu koşullar altında büyüme daha zor olacak. Üretim yapısını; teknolojide, iklim ve enerji politikalarında hüküm süren değişimlere göre, mutlaka gözden geçirmemiz gerekiyor.

Bu noktada son günlerde sıkça konuşulan yeni teşvik sistemine de değinmek istiyorum.

Ama önce üretimin ülke sathındaki dağılımına bakalım. Girişimlerin neredeyse üçte biri İstanbul'da. 3,7 milyon girişimin 1,1 milyonu... Doğu ve Güneydoğu'daki bazı illerde ise girişim sayısı 10 binin bile altına düşüyor. Mesela Diyarbakır'da 50 bin. Girişim sayılarındaki bu yoğunlaşma, piyasa ekonomisinin kurumsal temellerinin, güçlendirilmesi gerektiğini gösteriyor. Yurdun tamamında, ekonomik faaliyetlerin motoru, kamu değil özel sektör olmalı. Bu da ancak iyi tasarlanmış bir teşvik sistemi ile mümkün.

Ülkemizdeki bölgesel kalkınma farklılıkları da, gelişmiş ülkelerde hiç görülmeyen boyutlarda. Tüm bölgelerimizde kalkınma hızlanmazsa, ülkemizde de istikrar sağlanmaz. Bu açıdan da iyi tasarlanmış bir teşvik sistemine çok ihtiyacımız var.

Geçen ay Avrupa Birliği'nin açıklamış olduğu Rekabetçilik Raporu'nda, birliğin küresel rekabette yaşadığı zorluklar mercek altına alınmış. Cesur bir yaklaşımla tüm sorunlar en ince ayrıntılarına kadar analiz edilmiş. Politikaların niye başarısız olduğu büyük bir açıklıkla sergilenmiş.

Ayrıca rekabetçiliği geri kazanmak için izlenmesi gereken sanayi politikaları ve finansmanın nasıl yapılacağı da, ortaya konmuş. Bizim de yeni bir teşvik sisteminde böyle bir yaklaşıma ihtiyacımız var.

Yeni teşvik sistemini hazırlamadan önce mutlaka ayrıntılı bir durum tespiti yapmamız, şimdiye kadarki uygulamaların kapsamlı bir etki analizini ortaya koymamız gerekiyor.

Bu noktada, ekonomik hayata ilişkin düzenlemelerin başarılı olması için bunların sivil toplumla istişare edilerek hazırlanmasının önemini, bir kez de buradan vurgulamak istiyorum. Federasyonlarımız kendi bölgelerinin ekonomik koşullarını çok yakından biliyor. Dahası, TÜRKONFED olarak bölgesel kalkınma üzerine yıllardan beri çok sayıda teorik çalışma yaptık. Teşvik sistemi yeniden kurgulanırken de, elimizden gelen desteği vermeye hazırız.

Değerli başkanlar, kıymetli üyeler, sevgili dostlar,

Bizim Türkiye hayalimiz çok büyük, çok çoşkulu. Bundan 20 yıl sonra yapılacak zirveyi, yeşil ve dijital dönüşümü gerçekleştirip, orta gelir tuzağından çıkmış bir Türkiye’de yapmak istiyoruz.

Biz refahı artırmaya, bölgesel kalkınmayı hızlandırmaya, sosyal uyumu artırmaya, dezavantajlı kesimleri topluma dahil etmeye, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına, yoksullukla güçlü biçimde mücadele etmeye ve, herkese fırsat eşitliği tanınmasına, katkı sağlamayı hedefliyoruz.

Bizim özlemlerimiz içinde onurlu yaşam hakkını kurumsallaştırmış ve garanti altına almış bir Türkiye var.

Sosyal, laik ve demokratik hukuk devletini yeniden inşa etmiş; güçler ayrılığını, denge ve denetleme mekanizmalarını yerli yerine oturtmuş; yargının tam bağımsızlığını tesis etmiş, hukukun üstünlüğüne inancı artırmış, toplumsal dönüşümü başarmış ve kişi başı gelirini, 15 bin doların üzerine çıkartmış bir Türkiye’nin, aslında hiç de hayal olmadığını biliyoruz.

Bundan yaklaşık 10 sene önce bu hayale, elimizi uzatsak dokunacak kadar yaklaşmıştık.

Lakin Türkiye enteresan bir ülke. 20 saatte ülke gündemi tamamen değişiyor ama, 20 yılda değişen bir şey olmuyor. Az gidiyoruz, uz gidiyoruz; bir de bakıyoruz bir arpa boyu yol gitmişiz.

2010 yılında yine Diyarbakır’da yapmış olduğumuz 14. Zirvede, o tarihteki başkanımız Sayın Celal Beysel, ‘şiddetin yerini siyasi huzurun aldığı yerlerde ekonomik gelişmenin daha çabuk olduğunu’ vurgulamıştı.

2013 yılındaki Olağan Genel Kurulumuzda ise o tarihteki başkanımız Sayın Süleyman Onatça, “Silahların yerine fikirlerin ve siyasetin konuşması çağrısıyla yeni ve umut dolu bir döneme giriliyor” demiş ve “Kalıcı bir huzur için herkes elinden geleni yapmalı. Bu öncelikle vicdani bir sorumluluktur” diye eklemiştir.

Aradan yıllar geçti. Yine Diyarbakır’dayız. Geçmişte söylemiş olduğumuz sözler hala çok doğru; hala çok geçerli.

Bugün de aynı vicdani sorumluluğu duyuyoruz. Bir kez daha elimizden geleni yapmaya hazırız.

Narin bebekler öldürülmesin diye. Yoksul çocuklar yangında can vermesin diye. Kadın cinayetleri son bulsun, çocuklar fakirlik yüzünden okulu bırakıp çalışmaya başlamasın; gençler kendi geleceklerini yaban ellerde aramasın diye. Suç makineleri sokakta gezmesin, çetelerin kökü kazınsın diye. Seçimle iş başına gelen yerel yöneticiler kesinleşmiş yargı kararı olmadan görevlerinden alınmasın diye...

Tekrar vurgulayayım: Biz ülkemizin kalkınmasını istiyoruz. Tüm vatandaşlarımızın refaha kavuşmasını istiyoruz.

Bunun yolu toplumsal istikrarı demokrasiye; devletin gücünü hukukun üstünlüğüne bağlamaktan geçer.

Peki, yaşadığımız gelgitler yüzünden ekonomik kalkınmada ve de çoğulcu demokraside arzu ettiğimiz standartları yakalayamamaktan yılgınlığa mı kapılıyoruz? Asla.

Biz iş insanlarıyız.. Dayanıklımız. Zorluklarla baş etmesini biliriz. Her türlü ekonomik istikrarsızlık konusunda şerbetliyiz. Ülkemizin düze çıkması için sabırla, çalışarak bekleriz.

Çünkü değişimin vakit aldığını biliyoruz.

Ve bundan 20 sene sonra yapılacak olan zirve toplantısında, hedeflerimize mutlaka ulaşacağız.

Bunu sizlerin sayesinde gerçekleştireceğiz.

Biz, yani Anadolu iş dünyası, koyduğumuz hedeflere ulaşmak için elimizden geleni hiç sakınmadan yapmaya devam edeceğiz. Ve sonunda başaracağız!

Sözlerimi bu kadim şehrin ünlü ozanı Ahmet Arif'in ANADOLU isimli şiiri ile bitirmek istiyorum:

Beşikler vermişim Nuh'a Salıncaklar, hamaklar,

Havva Ana'n dünkü çocuk sayılır,

Anadoluyum ben, Tanıyor musun?

Evet, bu büyük şairimizin dediği gibi Anadoluyuz biz.

Daha yapacak çok işimiz; daha söyleyecek çok sözümüz var.

Hepinizi en içten duygularıyla selamlıyor, başarılı bir zirve diliyorum.